Малець Е.А.
студентка,
Національний університет «Львівська політехніка»

ВІДТВОРЕННЯ ПОЕТИЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ МЕТАФОРИЧНОЇ ОБРАЗНОСТІ ПРИ ПЕРЕКЛАДІ СОНЕТІВ ВІЛЬЯМА ШЕКСПІРА УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ: КВАНТИТАТИВНИЙ АСПЕКТ

Зростання теоретичного інтересу до метафори зумовлено її широким використанням у різних видах текстів, починаючи з поетичного мовлення та публіцистики і закінчуючи мовами різних галузей наукового знання. З'явилися дослідження метафори в різних термінологічних системах.

Однак, на сьогодні не існує універсальної класифікації метафор, крім того, не досить повно досліджені особливості перекладу метафор у поетичних творах. Аналіз сонетів Шекспіра та їх перекладу з точку зору передачі саме метафоричних виразів також не знайшов вичерпного висвітлення у наукових працях, що й складає актуальність нашого дослідження.

Мета нашої роботи полягає у вивченні специфіки перекладу українською мовою метафор, які зустрічаються у сонетах Вільяма Шекспіра, здійсненні порівняльного аналізу метафор у перекладах різних авторів та проведенні компаративного квантитативного аналізу.

Ключовою особливістю квантитативних методів є те, що процесу самого дослідження передує збір даних. У досліджуваному явищі виділяють певні параметри, які підлягають вимірюванню. Ці параметри називають змінними. У нашому випадку змінними виступають метафоричні вирази. Кількісні показники, отримані під час збору даних, пізніше досліджується за допомогою одного або декількох статистичних методів. За результатами статистичних досліджень проводиться інтерпретаційний аналіз отриманих даних.

Для здійснення такого аналізу ми зібрали тексти всіх 154 оригінальних сонетів [7] та їх перекладів у виконанні Д. Паламарчука [6], В. Марача [5] та О. Тарнавського [4]. Таким чином, об'єктами дослідження стали в загальній кількості 616 сонетів. Далі був проведений пошук та ідентифікація метафоричних виразів та їх впорядкування за трьома класифікаціями: Дж. Лакоффа та М. Джонсона [2], Н. Арутюнової [1], Д. Розенталя та Н. Теленкової [3]. Більш детальний опис кожної із вищевказаних класифікацій можна знайти у таблиці 1.

В процесі була виявлена 321 метафора в оригінальних сонетах Шекспіра, у перекладі Паламарчука ми ідентифікували 315 метафор (6 залишилось неперекладеними), в перекладі Марача нараховується 312 метафоричних виразів, а в перекладі О. Тарнавського – 314. Таким чином, можна зробити висновок, що в загальному, авторам перекладів функціонально вдалося зберегти і передати майже всі метафоричні вирази, що, на нашу думку, вимагає чималої майстерності. В сумі кількість досліджених нами метафор

склала 1262 одиниці. Кожній із метафор був присвоєний тип відповідно до згаданих класифікацій, загальна кількість значень при цьому склала 3786.

Таблиця 1

Класифікації метафор, застосовані під час дослідження

Дж. Лакофф, М. Джонсон	**Н. Арутюнова**	**Д. Розенталь, Н. Теленкова**
Онтологічна, орієнтаційна, структурна.	Номінативна, образна, когнітивна (ознакова), генералізуюча.	Проста, розгорнута, лексична (стерта, мертва).

Джерело: [1; 2; 3]

Наступним завданням дослідження став підрахунок кількості того чи іншого типу метафор як в оригінальних сонетах, так і в їх перекладах, для якого ми скористалися функціональними можливостями програми для аналізу текстів AntConc. На діаграмі (рис. 1) представлене компаративне співвідношення типів метафор у сонетах Шекспіра та їх україномовних перекладах.

Квалітативний та квантитативний аналіз одержаних даних дозволяє представити наступні результати:

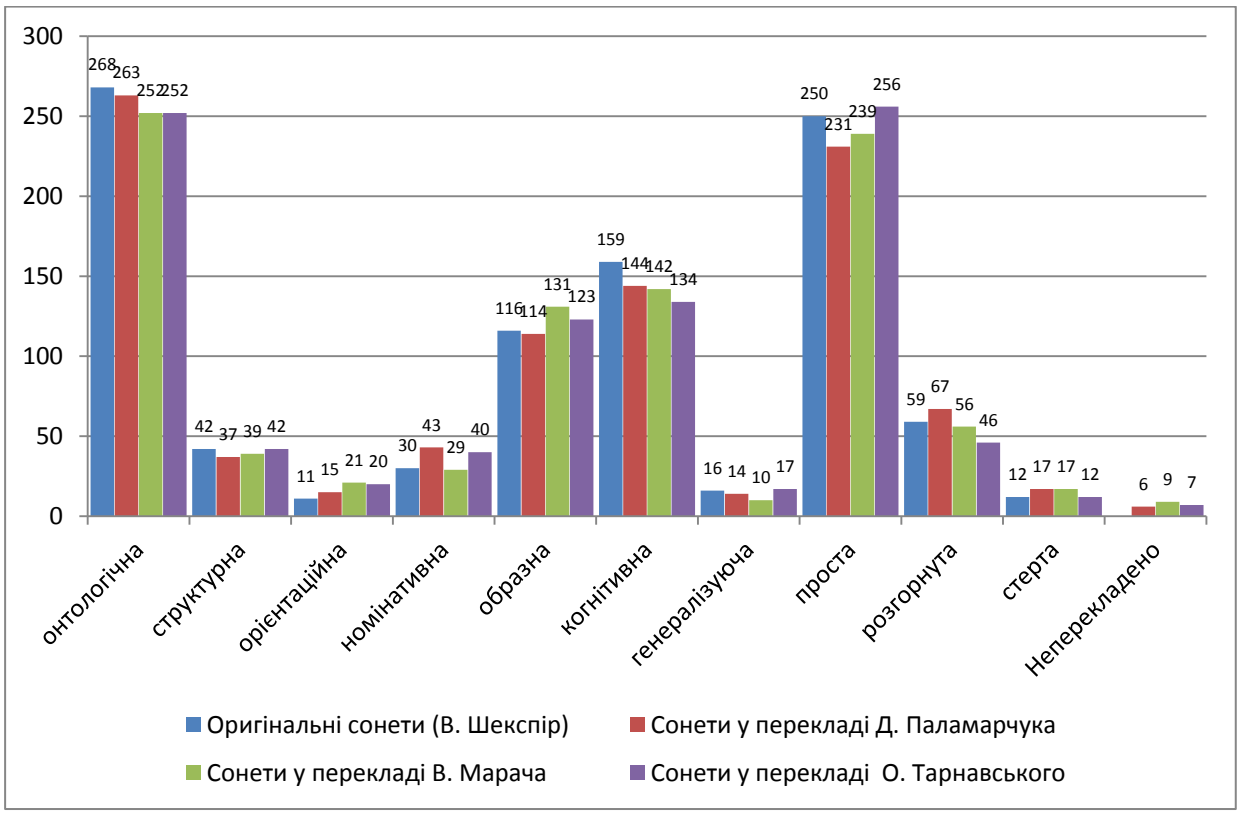

Рис. 1. Компаративне числове співвідношення кількості застосованих метафор за трьома класифікаціями

Джерело: розроблено автором

– за класифікацією Дж. Лакоффа та М. Джонсона, як в оригінальних сонетах, так і в усіх трьох перекладах, переважають онтологічні метафори – 83,49% (268 одиниць) – сонети Шекспіра, 81,93% (263 одиниці) – переклад Паламарчука, 78,50% (252 одиниці) – переклад Марача, 78,50% (252 одиниці) – переклад Тарнавського);

– кількість структурних метафор складає 13,08% (42 одиниці) у сонетах Шекспіра, 11,53% (37 одиниць) у перекладі Паламарчука, 12,15% (39 одиниць) у перекладі Марача та 13,08% (42 одиниці, що ідентично до кількості в оригінальних сонетах) – у перекладі Тарнавського;

– частота вживання орієнтаційних метафор в оригінальних та перекладених текстах склала 3,43% (11 одиниць) в оригінальних сонетах, 4,67% (15 одиниць) у перекладі Паламарчука, 6,54% (21 одиниця) у перекладі Марача та 6,23% (20 одиниць) – в перекладі Тарнавського;

– за класифікацією Арутюнової, кількість номінативних метафор в оригінальних текстах рівна 9,35% (30 одиниць), в перекладах Паламарчука – 13,40% (43 одиниці), що на 4,05% більше, ніж в оригіналі; в перекладах Марача – 9,03% (29 одиниць), що майже ідентично кількості в оригінальних сонетах, та 12,46% (40 одиниць) – в перекладах Тарнавського, тобто на 3,11% більше, ніж в оригіналі;

– кількість образних метафор складає 36,14% (116 одиниць) в оригінальних сонетах, 35,51% (114 одиниць) у перекладі Паламарчука, 40,81% (131 одиниця) у перекладі Марача та 38,32% (123 одиниці) у перекладі Тарнавського;

– найчастіше використаний тип метафор за класифікацією Арутюнової – це когнітивні, кількість яких складає 49,53% (159 одиниць) в англомовних сонетах, 44,86% (144 одиниці) в перекладі Паламарчука, 44,24% (142 одиниці) в перекладі Марача і 41,74% (134 одиниці) – в перекладі Тарнавського;

– метафори генералізуючого типу зустрічаються в сонетах Шекспіра найрідше – це 4,98% (16 одиниць), 4,36% (14 одиниць), 3,12% (10 одиниць) та 5,30% (17 одиниць) в оригіналі, перекладах Паламарчука, Марача та Тарнавського відповідно;

– за класифікацією Розенталя та Теленкової, найчастіше вживані метафори відносяться до простого типу. В оригінальних сонетах їх нараховується 77,88% (250 одиниць), в перекладі Паламарчука 71,96% (231 одиниця), що на 5,92 % менше, ніж в оригіналі; в перекладі Марача 74,45% (239 одиниць), на 2,92 % менше, ніж в оригіналі; в перекладі Тарнавського – 79,75% (256), на 1,87% більше, ніж в оригіналі;

– розгорнуті метафори посідають друге місце за частотою вживання – це 18,38% (59 одиниць) в оригіналі, 20,87% (67 одиниць) в перекладі Паламарчука (на 2,49% більше, ніж в оригіналі); 17,45% (56 одиниць) в перекладі Марача (на 0,93% менше) і 14,33% (46 одиниць) в перекладі Тарнавського (на 4,05% менше) ;

– найрідше вживаними виявилися стерті метафори. Відповідно, їх кількість склалала 3,74% (12 одиниць) в оригіналі та перекладі Тарнавського, та 5,30%

(17 одиниць) в перекладах Паламарчука та Марача. Таким чином, частота вживання стертих метафор в вищезгаданих перекладах переважає на 1,56%.

Результати квантитативно–кваліативного аналізу відображають, що в рамках застосованих нами класифікацій, кожному із трьох авторів повних українських перекладів сонетів Шекспіра в цілому вдалося передати образність оригінальних метафоричних виразів. Фактично, структурно частота вживання метафор за трьома обраними нами класифікаціями в оригіналі та в перекладах досить подібна. Проте, слід зауважити, що не завжди ідентичні структури означають ідентичну передачу образів. За нашими спостереженнями, досить часто відбувалася заміна образів на такі, що притаманні і зрозумілі саме для нашої культури.

Список використаних джерел:

1. Арутюнова Н.Д. Язык и мир человека / Н.Д. Арутюнова. – М.: «Языки русской культуры», 1999. – 578 с.

2. Лакофф Дж. Метафоры, которыми мы живѐм / Дж. Лакофф, М. Джонсон // Теория метафоры: Сб. науч. работ. – М.: Прогресс, 1990. – С. 387-416.

3. Розенталь Д.Е. Словарь-справочник лингвистических терминов / Д.Е. Розенталь, М.А. Теленкова. – Изд. 2-е. – М. : Просвещение, 1976. – 544 с.

4. Шекспір В. Сонети (в перекладі Остапа Тарнавського) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://poetyka.uazone.net/shakespeare/

5. Шекспір В. Сонети (в перекладі В. Марач Сонети / Вільям Шекспір. – Український Шекспірівський Портал [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakharov.urich.org/sheksour/uk/soneti-pereklad-viktora-maracha-5/

6. Шекспір В. Сонети. Переклад Дмитра Паламарчука / Вільям Шекспір. – Київ: «Дніпро», 1966. – 195 с.

7. Shakespeare's complete sonnets [Electronic Source]. – Open access: https://www.opensourceshakespeare.org/views/sonnets/sonnets.php

Пижик М.І.

студентка,

Національний університет «Львівська політехніка»

ЛІНГВОСТАТИСТИЧНИЙ АНАЛІЗ ПОВІСТІ Г.КВІТКИ-ОСНОВ'ЯНЕНКА «МАРУСЯ» ТА ЇЇ ПЕРЕКЛАДУ АНГЛІЙСЬКОЮ МОВОЮ

Статистична лінгвістика як наука, що займається виявленням та описом кількісних характеристик і закономірностей мови та мовлення, ґрунтується на факті, що певні кількісні характеристики, а також функціональні залежності між ними характеризують мову загалом або її окремі функціональні стилі.